

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

УКРАЇНСЬКА МОВА
8-10 КЛАСИ

Укладач: **Трофименко Л.І.**, кандидат педагогічних наук, ст. наук.
співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН
України

Київ – 2016

Пояснювальна записка

Програму з української мови для загальноосвітніх шкіл для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату укладено відповідно до програми для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання, розроблених на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, впровадженого в частині базової загальної середньої освіти з 1 вересня 2013 р., який ґрунтується на засадах компетентнісного, когнітивно-комунікативного, особистісно зорієнтованого й діяльнісного підходів до навчання, що зумовлює чітке визначення результативного складника засвоєння змісту базової й повної загальної середньої освіти. Зміст програми визначається напрямками та завданнями освітньої галузі «Мови і літератури» в загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня з поєднанням відповідної корекційно-розвиткової роботи, яка враховує особливості мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Кількість годин розраховано відповідно до Наказу МОН України від 701 від 11.06.2014 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки від 22.04.2014 № 504».

Основою програми навчання є Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів, що обумовлюється принципами єдності і варіативності надання усім дітям в Україні однакових стартових умов у здобутті загальної середньої освіти незалежно від типу навчального закладу. Однак, необхідність урахування індивідуальних освітніх запитів учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості мовленнєвого розвитку учнів з такими супутніми мовленнєвими патологіями, як загальний недорозвиток мовлення, дизартрія, ринолалія, заїкання зумовила подовження терміну навчання дітей цієї категорії та визначення варіативної складової змісту загальної середньої освіти. Це стосується: певного скорочення обсягу базових програмових знань, дещо іншого погодинного розподілу змісту навчального матеріалу, виділення ключових акцентів корекційно-розвиткової роботи. Слід зауважити, що повільніші темпи засвоєння у початковій школі учнями з порушеннями опорно-рухового апарату програмового матеріалу за рахунок наявних мовленнєвих порушень та одночасна реалізація корекційного компоненту змісту навчання дають змогу на кінець початкової школи сформувати в учнів предметні і процесуальні знання практично на рівні учнів загальноосвітньої школи. Разом з тим, індивідуальні особливості розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату позначаються на можливостях засвоєння ними більш складного програмового змісту в старших класах. По-перше, це вимагає перегляду погодинного та змістовного співвідношення між освітніми галузями Базового навчального плану (що стосується, зокрема, подовження термінів засвоєння учнями навчального предмету «Українська мова»). По-друге, особливості розвитку учнів потребують також врахування специфічних охоронно-педагогічних вимог у процесі їх навчання (поступовості у введенні й застосуванні термінології, уважності при виборі мовного матеріалу, спрощенні вимог до письмових робіт та усних відповідей у залежності від індивідуальних мовленнєвих можливостей, допомоги при узагальненні матеріалу і умовиводах тощо). Розкриття специфіки розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та відповідної корекційної спрямованості програмового змісту є актуальним у зв'язку з (часто) відсутністю спеціальної психолого-педагогічної освіти у вчителів, що викладають предметні знання в спеціальних школах.

Недостатній рівень засвоєння понять дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату природним шляхом та їх переважної орієнтації на образний спосіб переробки інформації обумовлює головний акцент у роботі вчителя. Ним має стати формування в учнів концептуальних знань, що уможливить усвідомлене засвоєння учнями суспільного досвіду. Звісно, на кінець навчання в початковій школі більшість учнів з порушеннями опорно-рухового апарату наздоганяють дітей масової школи за рівнем оволодіння мовлення і, зокрема, її лексичної, граматичної складових. Однак і в основній школі вчителю слід приділяти особливу увагу роботі з оволодіння учнями системою знань про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво (як основи формування загальнонаукової, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей).

Основна *мета* навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції.

Відповідно до поставленої мети головними *завданнями* навчання української мови в основній школі є:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;
- формування в школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;
- ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;
- формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфері спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, здатності передавати її в самостійно створених висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів;
- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства загалом.

Корекційно-розвиткова робота має на меті:

- корекцію слухового (фонематичного) сприймання та на цій основі розрізнення та розпізнавання звуків української мови за їх акустичними, артикуляційними ознаками;
 - корекцію зорового гнозису, аналізу, синтезу, просторових уявлень; зорового та рухового контролю, що є актуальним для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зважаючи на провідне порушення зорового та рухового аналізаторів у структурі дефекту;
 - корекцію порушень вимови звуків, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм української мови;
 - корекцію темпоритмічної сторони мовлення, інтонації; розвиток умінь правильного вживання наголосу, тембрового забарвлення мовлення;
 - розвиток лексичної сторони мовлення шляхом розширення різних лексичних категорій, засвоєння нових термінів, уміння користуватися лексичними мовними засобами у різних мовленнєвих ситуаціях;
 - корекцію граматичної системи мовлення на основі формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, уявлень про морфологічні елементи слова та структуру речення, розвитку функції словотвору, морфологічного аналізу;
 - корекцію зв'язного (діалогічного, монологічного) мовлення на основі розвитку умінь граматично правильно та логічно висловлювати свої думки з метою комунікації та з дотриманням норм літературної української мови, сприймання та відтворення почутого та прочитаного тексту з використанням зорової опори та без неї, за уявленням та уявою, розвитку внутрішнього мовлення;
 - формування навичок усвідомленого мовного аналізу як основи для оволодіння і розвитку навичок читання та письма;
- корекція дислексій, дисграфій, дизорфографій.

Навчальний матеріал розподіляється відповідно до курсу української мови для 8-10 класів разом з вимогами до рівнів мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної компетентностей учнів.

Мовленнєва й мовна лінія є основними, які визначають безпосередній предмет навчання, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня мовленнєвої й мовної компетентностей учнів, кількістю годин, що виділяються на їх засвоєння, а дві інші (соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) є засобом досягнення *основної освітньої мети* навчання української мови в основній школі.

Відповідно до Державного стандарту, *мовленнєва* лінія забезпечує формування мовленнєвої компетентності шляхом формування та удосконалення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі), а також готовності розв'язувати проблеми особистісного і суспільного характеру (*мовленнєва компетентність*).

Призначення *мовної* змістової лінії здійснюється в процесі засвоєння учнями системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь як засобу пізнання, спілкування, самовираження людини (*мовна компетентність*).

Зміст мовної змістової лінії подається за лінійним принципом, що доповнюється реалізацією системи міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, які зумовлюють систематичне й різнобічне збагачення словникового запасу й граматичної будови мовлення учнів лексико-фразеологічними, граматичними, стилістичними засобами, удосконалення мовних і мовленнєвих умінь і навичок, умінь користуватися різними лінгвістичними словниками.

Зазначені дві змістові лінії (мовленнєва й мовна) є основними, які визначають безпосередній *предмет навчання*, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня мовленнєвої й мовної компетентностей учнів, кількістю годин, що виділяються на їх засвоєння, а дві інші (соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) є *засобом* досягнення *основної освітньої мети* навчання української мови в основній школі.

Соціокультурна лінія сприяє формуванню соціокультурної компетентності шляхом засвоєння культурних і духовних цінностей, норм, що регулюють соціально-комунікативні відносини між статями, поколіннями, націями, сприяють естетичному і морально-етичному розвитку учнів. Ця змістова лінія передбачає добір, опрацювання й конструювання тематично й стилістично орієнтованих текстів, що забезпечать розвиток комунікативних умінь і навичок (*соціокультурна компетентність*). *Окремо години на реалізацію цієї змістової лінії не виділяються.*

Діяльнісна (стратегічна) лінія сприяє формуванню діяльнісної компетентності шляхом формування навчальних умінь і навичок, опанування стратегіями, що визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів, спрямовані на виконання навчальних завдань і розв'язання життєвих проблем. Реалізація цієї змістової лінії відбувається у процесі роботи над опрацюванням навчального матеріалу мовної, мовленнєвої й соціокультурної змістових ліній, а також використання засвоєного інтелектуально-операційного й ціннісного змісту інших навчальних предметів. *Окремо години на реалізацію діяльнісної змістової лінії теж не виділяються.*

Внутрішньопредметні зв'язки є засобом зв'язку мовних знань: 1) з лексикою, фразеологією, прислів'ями й крилатими висловами; 2) з граматику (морфологією й синтаксисом); 3) з культурою мовлення й стилістикою; 4) з текстом. Реалізація саме цих зв'язків визначає спрямування мовленнєвого розвитку школярів з порушеннями опорно-рухового апарату.

Здійснення практично на кожному уроці внутрішньопредметного зв'язку із лексикою й фразеологією, прислів'ями, приказками й крилатими висловами забезпечує можливість послідовно збагачувати мовлення учнів цими необхідними засобами у залежності від їх індивідуального мовленнєвого розвитку. Важливе значення має також послідовне урізноманітнення граматичної будови мовлення школярів на рівні слова, словосполучення й речення. Загальновизнаною є й потреба в тому, щоб мовлення учнів було правильним не лише в правописному аспекті, а й стилістичному, а також в аспекті мовленнєвої культури. При цьому всі означені рівні та аспекти розвитку мовлення школярів можуть повноцінно реалізуватися лише за умови, якщо вони актуалізуються на найвищому рівні – рівні тексту. Саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення вмінь досягати комунікативних цілей, тобто того, що має безпосередній вихід на мовленнєву практику.

Міжпредметні зв'язки забезпечують інтеграцію мови з іншими предметами, активно впливають на розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості, її свідомості й мислення, комунікативних умінь і навичок.

Структура програми

Програмовий зміст навчального предмету представлений нижче в табличній формі, в якій:

- структуровано зміст навчального пріоритетного матеріалу (за темами);

- вказано орієнтовну кількість годин на вивчення кожного з тематичних блоків-розділів разом з уроками узагальнення та тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів (учителю надається право коригувати його залежно від методичної концепції та конкретних навчальних ситуацій);

- наведено перелік основних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів знань, умінь і навичок учнів, які є об'єктом контролю й оцінювання; розкрито спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати під час вивчення окремих тем.

8-й клас

(105 год., 3 год. на тиждень)

(4 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія

(23 години)

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1		<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення відомостей про текст, стилі, жанри й типи мовлення, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування; засоби міжфразового зв'язку в тексті. Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, вивчальне, критичне.</p> <p>Особливості будови опису місцевості, пам'яток історії й культури.</p> <p>Жанри мовлення: оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект прочитаного, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю, особливості будови їх.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>усвідомлює такі поняття, як види, форми мовлення, вимоги до мовлення, складники ситуації спілкування; розрізняє різновиди аудіювання й читання;</p> <p>аналізує текст, основні ознаки його й будову;</p> <p>визначає загальні мовні засоби міжфразового зв'язку (<i>повторення й узагальнення знань</i>);</p> <p>розрізняє стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний), сферу використання їх, типи (розповідь, опис місцевості, пам'яток історії й культури, роздум) і жанри мовлення (оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю);</p> <p>виявляє стилістичні помилки в тексті й виправляє їх.</p>	<p>Розвиток розуміння та розрізнення видів, форм, жанрів, стилів мовлення.</p> <p>Закріплення умінь аналізувати текст, самостійно визначати основні частини тексту, його основні смислові частини, їх взаємозв'язок.</p> <p>Розвиток слухової, зорової уваги до наявних стилістичних помилок в тексті, умінь самостійно їх виправляти.</p> <p>Розвиток умінь та навичок висловлюватись виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів, аргументувати висловлені тези, дотримуватися норм літературної мови.</p> <p>Вдосконалення навичок мовленнєвої культури та мовленнєвого етикету.</p> <p>Виховання шанобливого ставлення до мови та мовних норм.</p>

--	--	--	--	--

Види робіт**Сприймання чужого мовлення:
Аудіювання (слухання-розуміння)**

Слухання-розуміння текстів, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, публіцистичного, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис місцевості, пам'яток історії й культури), роздум; жанрів мовлення (оповідання, стаття, повість, п'єса, нарис, вірш, байка), різноманітні жанри фольклору.

Сприймання на слух текстів, які містять аргументацію для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; також прямо виражену спонукальну інформацію.

Учень / учениця:

розуміє фактичний зміст, тему та основну думку висловлень інших людей з одного прослуховування (розповіді, лекції, повідомлення, телепередачі та ін.), стежачи за особливостями змісту й мовного оформлення їх (тривалість звучання художнього тексту 700-800 слів 7-8 хв., інших стилів обсягом 600-700 слів – 6-7 хв.);

визначає причиново-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в текстах, складніших за змістом, ніж у попередніх класах;

користується залежно від мети й мовленнєвої ситуації різними видами слухання: ознайомлювальним (розуміє загальний зміст повідомлення), вивчальним (усвідомлює всі елементи почутого й запам'ятовує їх, розрізняє основну і другорядну інформацію), критичним (творчо, критично формулює власні судження);

визначає зображувально-виражальні засоби тексту (зокрема помічає мовні засоби, що забезпечують зв'язність тексту); аргументи, використані в тексті для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо виражену спонукальну інформацію в тексті;

формулює висновки щодо сприйнятого; оцінює прослухане, співвідносячи його із задумом мовця, власним життєвим досвідом.

Учень / учениця:

Розвиток слухового сприймання, слухової пам'яті, слухової уваги, вміння утримувати в пам'яті зміст прослуханого тексту.

Розвиток розуміння змісту, теми і основної думки висловлювання, виражально-зображувальних засобів прослуханого твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Розвиток уявлення під час слухання та сприймання текстів.

Розвиток умінь давати оцінку прослуханому.

Активізація та збагачення словникового запасу у процесі вираження оцінки прослуханого, власних суджень, думок, формулюванні висновків щодо сприйнятого.

	<p style="text-align: center;">Читання мовчки і вголос</p> <p>Читання мовчки текстів, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, наукового, публіцистичного; типів: розповідь, опис (зокрема опис місцевості, пам'яток історії й культури), роздум; жанрів мовлення (оповідання, стаття, повість, п'єса, нарис, замітка, вірш, байка), різноманітних жанрів фольклору.</p> <p>Сприймання в прочитаному тексті різноманітної аргументації під час обговорення певної проблеми; також прямо вираженої спонукальної інформації.</p> <p>Вивчальне читання (практично).</p> <p>Робота з книжкою: передмова в книжці.</p> <p>Виразне читання вголос художніх, наукових, публіцистичних, ділових текстів, що належать до таких жанрів мовлення: стаття, оповідання, повість, нарис, п'єса, замітка, легенда, байка, вірш, пісня, прислів'я й приказки (вивчення деяких напам'ять або близько до тексту).</p>	<p>читає мовчки незнайомий текст, складніший і довший, ніж у попередніх класах (швидкість читання – 130-240 слів за хв.);</p> <p>користується залежно від мети й мовленнєвої ситуації <i>вивчальним</i> різновидом читання (глибоко проникаючи в зміст тексту, розуміє взаємозв'язок, послідовність його композиції, з'ясовує незрозумілі фрази, дає власні визначення, максимально повно охоплює нову інформацію, визначає основне й другорядне в тексті, причиново-наслідкові зв'язки між явищами);</p> <p>розрізняє в тексті прямо виражену спонукальну інформацію, різноманітну аргументацію;</p> <p>робить короткі записи (план, тематичні виписки, конспект) у процесі читання;</p> <p>ставить самостійно запитання під час читання й шукає на них відповідь;</p> <p>оцінює прочитане з погляду змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення.</p> <p>Учень / учениця:</p> <p>виразно читає вголос знайомі (складніші за сприйняттям, ніж у попередніх класах) і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум;</p>	<p>Удосконалення умінь читати мовчки тексти різних стилів.</p> <p>Розвиток практичних умінь користуватися вивчальним читанням.</p> <p>Корекція прогнозування під час читання.</p> <p>Корекція зорових функцій і операцій: уваги, сприймання, пам'яті на графемному матеріалі.</p> <p>Розвиток розуміння прочитаного.</p> <p>Корекція інтелектуальної діяльності (сприймання, порівняння, узагальнення, співставлення, аналіз) у роботі з текстом, його структурою, обсягом, плануванням.</p> <p>Розвиток пам'яті, спрямування роботи на розширення обсягів змісту прочитаного.</p> <p>Розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та залежності в об'єктах і явищах, що аналізуються.</p> <p>Вправлення в умінні оцінювати прочитаний текст та висловлювати своє ставлення до прочитаного декількома фразами.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок.</p> <p>Розвиток зорових та слухових функцій та операцій, що входять до навички читання: увага, сприймання, контроль, пам'ять на графемному матеріалі.</p> <p>Корекція операцій прогнозування, слухового контролю під час читання уголос.</p> <p>Розвиток та удосконалення орфоепічних норм мовлення.</p>
--	---	---	---

			<p>оцінює прочитаний уголос текст із погляду його змісту, форми, задуму й мовного оформлення.</p>	<p>Корекція темпо-ритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання, інтонації відповідно до жанрів та стилів мовлення.</p> <p>Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного доступними фразами.</p>
3	<p>Відтворення тексту: <i>Перекази</i> за складним планом.</p> <p>Говоріння: Вибірковий переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в художньому стилі. Стислий переказ тексту публіцистичного стилю (зокрема на основі прослуханих телепередач).</p> <p>Письмо: Стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі. Докладний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в публіцистичному стилі.</p>	<p>Учень / учениця: переказує докладно, вибірково й стисло (усно чи письмово) прослуханий або прочитаний текст художнього й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 250-300 слів, стислого й вибіркового – в 1,5-2 рази більше), підпорядковуючи висловлення темі та основній думці, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму, уникає стилістичних помилок; знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові й мовному оформленні висловлення; оцінює текст щодо його змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення.</p>	<p>Корекція та розвиток усного мовлення.</p> <p>Розвиток навички монологічного мовлення: аналізувати зміст висловів, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів; дотримуватись теми висловлювання; завершувати зв'язний вислів невеличким висновком чи міркуванням.</p> <p>Розвиток слухової, зорової уваги до наявних помилок та недоліків в тексті, умінь самостійно їх виправляти.</p> <p>Активізація та розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань.</p> <p>Розвиток умінь оцінювати прослуханий або прочитаний текст.</p> <p>Розвиток умінь докладно переказувати текст в усній і письмовій формі.</p> <p>Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання.</p>	
4	<p>Створення власних висловлень Діалогічне мовлення: Говоріння й письмо <i>Діалог</i>, складений на основі телепередач, дібраних запитань за текстом, як обмін думками, повідомлення, відповідно до</p>	<p>Учень / учениця: складає усний і письмовий діалог (орієнтовно 10-12 реплік для двох учнів) як обмін думками, повідомлення на основі самостійно дібраних запитань за текстом, прослуханих телепередач,</p>	<p>Розвиток навички діалогічного мовлення: створювати вислови, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів в усній і письмовій формі.</p>	

	<p>створеної в класі ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів, дискусійного характеру, розігрування його в різних стилях мовлення.</p> <p>Монологічне мовлення: Твори за складним планом. Говоріння: Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі. Твір-опис пам'яток історії й культури за картиною в публіцистичному стилі. Повідомлення на тему про мову, що потребує зіставлення й узагальнення матеріалу в науковому стилі. Письмо: Твори-описи місцевості (вулиці, села, міста), пам'яток історії й культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі.</p>	<p>що містять розповідь чи роздум дискусійного характеру; додає чи змінює окремі репліки діалогу відповідно до зміненої ситуації спілкування; підтримує діалог, використовуючи репліки для стимулювання, формули мовленнєвого етикету, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стислість, виразність, доречність тощо), дотримуючись норм української літературної мови; обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту думку щодо обговорення її, використовуючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, із власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів співрозмовника; оцінює текст (його зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень / учениця: складає усні й письмові твори (за складним планом, обираючи відповідний ситуації спілкування й комунікативному завданню стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), використовуючи різні типи мовлення (зокрема твір-опис місцевості, твір-опис пам'яток історії й культури) і жанр мовлення (конспект прочитаного, тематичні виписки, інтерв'ю, протокол, витяг із протоколу); використовує засоби образності в тексті, передає причиново-наслідкові зв'язки; додержується основних вимог до мовлення й правил спілкування;</p>	<p>Корекція усного мовлення: навичок зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації. Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, навичок використання норм української літературної мови. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, умінь застосовувати набуті мовні знання під час створення мовленнєвої ситуації. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання.</p> <p>Розвиток навички монологічного мовлення: створювати вислови, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів в усній і письмовій формі; дотримуватись теми висловлювання. Вдосконалення умінь встановлювати та передавати причиново-наслідкові зв'язки в залежності від ситуації. Розвиток слухової, зорової уваги до власних та чужих висловлювань, наявних недоліків, умінь самостійно їх виправляти. Активізація та розширення словникового запасу, розвиток</p>
--	---	---	--

	<p>Конспект прочитаного науково-навчального тексту; тематичні виписки. Інтерв'ю в публіцистичному стилі. <i>Ділові папери</i>. Протокол. Витяг із протоколу.</p>	<p>знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові, мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>граматично правильного оформлення висловлювань. Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання. Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, етикету, навичок використання норм української літературної мови.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Роздуми з елементами аналізу художнього твору, письмова порівняльна й групова характеристика літературних героїв (література).</p>			

Мовна змістова лінія
(78 години + 4 години резерву)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	<p>Вступ Мова – найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу.</p>	<p>Учень / учениця: усвідомлює значення мови як найважливішого засобу пізнання, спілкування і впливу.</p>	<p>Розвиток розуміння значення мови як засобу спілкування, її багатства, уміння використовувати у власному мовленні слів та виразів з відповідною інтонацією. Виховання поважного ставлення до мови як найважливішого надбання народу, мовних норм, мовленнєвої культури.</p>
2	8	<p>Повторення та узагальнення вивченого Лексикологія. Фразеологія. Основні правила правопису (за вибором учителя).</p>	<p>Учень / учениця: використовує вивчені поняття у власних висловленнях; аргументує належність слова до певної групи лексики; використовує доречно в мовленні вивчені групи лексики, фразеологізми; користується словниками різних видів.</p>	<p>Розвиток уміння адекватно використовувати у власному мовленні засвоєні поняття, терміни, їх значення. Корекція умінь розуміти та вживати слова певної лексичної групи, різних семантичних груп, розрізняти слова різного семантичного забарвлення, стилю.</p>

				<p>Розвиток розуміння фразеологізмів, їх значення, стилістичну роль в мовленні.</p> <p>Стимулювання самостійного використання учнями фразеологізмів у власному мовленні.</p> <p>Розвиток умінь користуватися словниками: тлумачним та іншомовних слів.</p>
3	8	<p>МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. (продовження)</p> <p>Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Види прийменників за будовою. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.</p> <p>Правопис прийменників.</p> <p>Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія Прийменники-синоніми й антоніми. Синтаксис. <i>Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.</i> Культура мовлення й стилістика. <i>Особливості вживання деяких прийменників з іменниками.</i> <i>Прийменники-синоніми як засіб милозвучності мови (в-у, з-зі-із-зо).</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Використання прийменниково-іменникових конструкцій у художніх і наукових</i></p>	<p>Учень / учениця: знаходить прийменники в реченні; відрізняє їх від сполучників і часток; правильно поєднує з іменниками; застосовує правила правопису прийменників; знаходить і виправляє помилки в їх правописі; аналізує тексти щодо правильності використання прийменників із відмінковими формами іменників; складає речення з різноманітними прийменниково-іменниковими конструкціями; редагує тексти щодо правильності використання прийменникових засобів милозвучності мовлення.</p>	<p>Розширення знань про морфологію.</p> <p>Розвиток розуміння значення прийменника як службової частини мови, як засобу зв'язку слів.</p> <p>Формування умінь виділяти в реченні прийменники.</p> <p>Формування умінь диференціювати прийменники, сполучники, частки (практично).</p> <p>Формування умінь правильного вживання прийменників у поєднанні з іменниками.</p> <p>Формування орфографічної навички щодо написання прийменників (окремо, разом, через дефіс) (практично).</p> <p>Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні прийменників.</p> <p>Розвиток умінь складати речення з прийменниками, практичне вправлення у використанні прийменників для зв'язку речень у тексті.</p> <p>Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

		<i>текстах (література, історія, географія, фізика, хімія).</i>		
4	7	<p>Сполучник як службова частина мови. Види сполучників за будовою, походженням, способом використання в реченні. Використання сполучників у простому й складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності. Сполучники й сполучні слова.</p> <p>Правопис сполучників. Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників і однозвучних слів.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. <i>Сполучники-синоніми й антоніми, фразеологізми й крилаті вислови зі сполучниками.</i></p> <p>Культура мовлення й стилістика. <i>Використання в мовленні сполучників-синонімів.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Використання похідних складених сполучників у наукових текстах (історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика).</i></p>	<p>Учень / учениця: знаходить сполучники в реченні; відрізняє їх від прийменників і часток; визначає види сполучників за будовою, способом використання в простому й складному реченнях; правильно пише сполучники; помічає й виправляє помилки в їх написанні; правильно аналізує наукові тексти щодо функції в них похідних складених сполучників; використовує сполучники у власних висловленнях відповідно до функціонального призначення, складаючи прості й складні речення; редагує речення, доцільно замінюючи сполучники синонімічними.</p>	<p>Розвиток розуміння значення сполучника як службової частини мови. Формування умінь виділяти сполучники в реченні. Формування умінь диференціювати сполучники, прийменники, частки (практично). Формування умінь адекватного використання сполучників у простому й складному реченні. Формування умінь визначати види сполучників за будовою. Формування орфографічної навички щодо написання сполучників (окремо, разом) (практично). Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні сполучників. Розвиток умінь складати прості й складні речення зі сполучниками, практичне вправлення у використанні сполучників відповідного призначення. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
5	8	<p>Частка як службова частина мови.</p> <p>Правопис часток (із займенниками й прислівниками) (повторення). Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки. Не, ні з різними частинами мови (узагальнення).</p>	<p>Учень / учениця: знаходить частки в реченні, відрізняє від інших службових частин мови; визначає частки за їх роллю в реченні; правильно пише частки; знаходить і пояснює орфограми в частках за допомогою правил;</p>	<p>Розвиток розуміння значення частки як службової частини мови, її роль в реченні. Формування умінь виділяти частки в реченні. Формування умінь диференціювати частки від інших службових частин мови (практично).</p>

		<p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Частки синоніми й антоніми. Фразеологізми й крилаті вислови з частками.</p> <p>Культура мовлення. Виразне читання речень із частками.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання часток як виражального засобу в художніх творах (література).</p>	<p>самостійно знаходить і виправляє помилки в правописі; аналізує тексти щодо використання в них часток як виражального засобу; складає речення з модальними частками; редагує тексти щодо правильності використання модальних часток; створює висловлювання, правильно використовуючи частки.</p>	<p>Формування умінь адекватного та правильного використання часток у простому й складному реченні як виражального засобу. Формування орфографічної навички щодо написання часток (окремо, через дефіс) (практично). Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні часток. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
6	4	<p>Вигук як особлива частина мови. Правопис вигуків. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Найуживаніші фразеологізми (зокрема приказки й прислів'я) з вигуками.</p> <p>Культура мовлення. Правильне читання речень із вигуками.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах (література).</p>	<p>Учень / учениця: знаходить вигуки в реченні; визначає належність вигуку до відповідної групи за значенням; відрізняє їх від часток; правильно пише вигуки з орфограмами й розставляє розділові знаки при них; пояснює написання вигуків з орфограмами й пунктограмами; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків; виразно читає тексти з вигуками; доречно використовує вигуки у власному мовленні.</p>	<p>Розвиток розуміння значення вигуку як особливої частини мови. Формування умінь виділяти вигуки в реченні. Формування умінь диференціювати вигуки і частки (практично). Формування умінь адекватного використання вигуків у власному мовленні. Формування орфографічної навички щодо написання вигуків (практично), правильного написання вигуків, вживання пунктуаційних знаків. Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні вигуків. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Корекція умінь виразного читання текстів з вигуками, правильного інтонування вигуків.</p>

7	7	<p>Синтаксис. Пунктуація Словосполучення й речення. Словосполучення. Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова. Речення. Речення прості й складні (повторення), двоскладні та односкладні</p> <p><i>Внутрішньопредметні зв'язки:</i> Грамматика. Спостереження за використанням вивчених частин мови в ролі головного й залежного слова. Грамматична помилка та умовне позначення її (практично). Культура мовлення. Практичне засвоєння словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова; синонімічність словосполучень різної будови, зворотний порядок слів як засіб виразності мовлення.</p> <p><i>Міжпредметні зв'язки.</i> Інверсія в художньому творі (література).</p>	<p>Учень / учениця: розрізняє поняття синтаксис й пунктуація, головне й залежне слово в словосполученні; будує речення різних видів; аналізує й оцінює виражальні можливості словосполучень і речень різних видів; правильно ставить розділові знаки; обґрунтовує використання їх за допомогою вивчених правил; конструює словосполучення і речення різних видів, а також синонімічні; редагує тексти, надаючи їм більшої виразності за допомогою вивчених мовних засобів; використовує виражальні можливості речень вивчених видів у власному мовленні.</p>	<p>Формування умінь диференціювати поняття синтаксис, пунктуація, головне і залежне слово в словосполучення. Закріплення знань про види речення. Корекція умінь складати словосполучення і речення різних видів. Розвиток орфографічної пильності щодо використання розділових знаків в простих та складних реченнях. Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні словосполучень та речень. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до їх видів та стилів мовлення.</p>
8	16	<p>Просте речення. Двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення. Підмет і присудок. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Узгодження головних членів речення. Речення поширені і непоширені (повторення). Порядок слів у реченні. Логічний наголос. Означення, додаток і обставини як другорядні члени речення (повторення).</p>	<p>Учень / учениця: розрізняє головні і другорядні члени речення; визначає види присудків, обставин у реченнях, прикладку як різновид означення, способи вираження підмета, присудка й обставин; пише прикладки відповідно до орфографічних норм і обґрунтовує написання; правильно ставить розділові знаки між підметом, присудком і при порівняльних</p>	<p>Формування умінь розрізняти головні і другорядні члени речення. Формування умінь визначати в реченні підмет і присудок, способи вираження підмета і присудка, обставин. Формування умінь писати прикладки як різновид означення. Розвиток орфографічної навички щодо написання розділових знаків між підметом і присудком, в порівняльних зворотах. Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні</p>

		<p>Прикладка як різновид означення. Види обставин (за значенням), способи вираження їх. Порівняльний зворот.</p> <p>Правопис: Тире між підметом і присудком.</p> <p>Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки.</p> <p>Виділення порівняльних зворотів комами.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. Дотримання порядку слів у реченні, логічного наголосу. Правильне використання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням або складноскороченим словом. Стилістична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Епітет і порівняння як художні прийоми (література).</p>	<p>зворотах; обґрунтовує їх за допомогою вивчених правил;</p> <p>знаходить і виправляє орфографічні та пунктуаційні помилки на вивчені правила;</p> <p>інтонує правильно речення різних видів, беручи до уваги й логічний наголос для передачі різних змістових та емоційних відтінків значення;</p> <p>аналізує будову простого двоскладного речення, будову тексту, засоби зв'язку речень у ньому;</p> <p>оцінює виражальні можливості простого двоскладного речення в текстах різних стилів;</p> <p>удосконалює будову розповідного тексту з елементами опису для зацікавлення слухачів, використовуючи засоби зв'язку речень у тексті;</p> <p>правильно будує висловлення на певну соціокультурну тему, використовуючи вивчені засоби зв'язку речень;</p> <p>створює тексти різних стилів і типів, використовуючи синонімічні конструкції.</p>	<p>помилки при написанні простих та складних речень.</p> <p>Формування умінь інтонаційно правильно оформлювати речення, різні за метою висловлювання, виражати логічним наголосом різні значення.</p> <p>Розвиток умінь аналізувати будову простого двоскладного речення, тексту, засобів зв'язку речень у ньому.</p> <p>Розвиток навички побудови описового тексту з використанням синонімічних конструкцій.</p>
9	11	<p>Односкладне речення.</p> <p>Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові, безособові) і підмета (називні). Односкладне речення як частина складного речення.</p> <p>Повні й неповні речення. Незакінчені речення, стилістичні функції їх.</p> <p>Правопис.</p> <p>Тире в неповних реченнях.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <p>розрізняє односкладні й неповні речення, виділяє їх з-поміж інших видів речень;</p> <p>визначає види односкладних речень (також у складних реченнях);</p> <p>оцінює виражальні можливості й роль односкладних і неповних речень у текстах художнього, розмовного, публіцистичного стилів;</p> <p>розрізняє неповні й незакінчені речення;</p> <p>правильно інтонує неповні речення;</p> <p>ставить правильно тире в неповних реченнях і обґрунтовує його використання;</p>	<p>Формування умінь розрізняти односкладні й неповні речення у складі складного речення.</p> <p>Розвиток умінь виділяти з-поміж інших видів речень односкладні й неповні речення.</p> <p>Розвиток орфографічної навички щодо написання розділових знаків (тире) при написанні неповних речень.</p> <p>Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні односкладних і неповних речень.</p>

		<p>Речення двоскладні і односкладні різних видів як синтаксичні синоніми. Уживання в описах називних речень для позначення часу й місця.</p> <p>Використання неповних речень у діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невиправданих повторень. Правильне інтонсування неповних речень.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Односкладні й неповні речення як виражальний засіб у художніх творах (література).</p>	<p>знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила;</p> <p>конструює односкладні речення вивчених видів, а також неповні речення;</p> <p>правильно використовує їх у власному мовленні;</p> <p>правильно будує текст на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості односкладних і неповних речень.</p>	<p>Розвиток навички побудови та використання односкладних і неповних речень (у діалогах).</p> <p>Розвиток умінь побудови текстів на основі використання виражальних можливостей односкладних і неповних речень з опорою на художні твори.</p>
10	8	<p>Повторення в кінці року відомостей про словосполучення й просте речення.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>систематизує вивчені відомості зі синтаксису й пунктуації;</p> <p>правильно використовує їх у власному мовленні;</p> <p>доцільно застосовує виражальні можливості синтаксичних засобів для досягнення комунікативної мети.</p>	<p>Удосконалення та систематизація знань, умінь і навичок, правильне використання їх у всі видах мовленнєвої діяльності.</p> <p>Формування творчих лінгвістичних здібностей.</p> <p>Розвиток комунікативних умінь виражати свої знання, думки у формі зв'язного вислову.</p>

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Державні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлень учнів		
Я і українська мова й література.	Найвидатніші постаті в українській культурі. Письменники про українську мову.	«Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова» (М. Рильський).	Учень / учениця: сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення	Розвиток мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи почутих відомостей.
Я і Батьківщина (її природа, історія).	Любов до природи.	«Ми є, були і будемо.		
Я і національна культура (звичаї,	Екологічний стан природи в Україні.	Ми й Вітчизна наша з нами» (І. Багрянний).		

<p>традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).</p> <p>Я і мистецтво (традиційне й професійне)</p> <p>Я і ти (члени родини, друзі, товариші).</p> <p>Я як особистість.</p>	<p>Охорона довкілля. «Червона книга».</p> <p>Роль народних традицій, вірувань, релігії, християнської моралі, свят, міфології, фольклорної творчості, художньої літератури у формуванні світогляду українців. Внесок українців у світову культуру. Збагачення української культури духовними скарбами інших народів.</p> <p>Архітектурна традиція на теренах України. Народна архітектура. Найвизначніші архітектурні споруди в Україні. Видатні українські архітектори.</p> <p>Традиційна родинна обрядовість (народження дитини, ім'я наречення, кумівство, весілля тощо) та її сучасна трансформація. Шляхи самопізнання й життєтворчості.</p>	<p>«Земля не вибачає байдужості».</p> <p>«Людина створила культуру, а культура – людину».</p> <p>«Традиційні ремесла й промисли українців».</p> <p>«Володимирський собор – перлина українського церковобудування».</p> <p>«Покликання людини: пізнавати істину, творити добро, примножувати красу».</p> <p>«Мистецтво як засіб творення особистості».</p> <p>«Як я розумію дружбу».</p> <p>«Хто для мене є взірцем?».</p> <p>«На світі той наймудріший, хто найдужче любить життя» (В.Симоненко).</p> <p>«Що робить людину великою?».</p>	<p>певної комунікативної мети;</p> <p>використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p> <p>усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>	<p>Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовнорухових можливостей у процесі розповіді та переказів про Україну.</p> <p>Виховання усвідомлення про рідну країну, її символи, мови народів.</p> <p>Вправління у правильному називанні національних звичаїв, розповіданні віршів, прислів'їв про Україну, про українську мову тощо.</p> <p>Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій.</p> <p>Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї.</p> <p>Виховання любові до рідної країни, людей, її природи, суспільних та культурних явищ, багатств літератури, музики та цінування історичних надбань суспільства.</p>
---	---	---	--	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних вмінь	Державні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Організаційно-контрольні	<p>Учень / учениця самостійно: усвідомлює і визначає <i>мотив і мету</i> власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; здійснює намічений план за допомогою дібраних <i>методів і прийомів</i>; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.</p>	<p>Розвиток умінь визначати мотив і мету власної діяльності, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи. Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану. Вправління в умінні оцінювати здобуті результати діяльності. Розвиток умінь висловлювати результати виконаних робіт (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).</p>
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) самостійно: аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію; моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті. Вправління в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з готовою інформацією. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей.</p>

Творчі	<p>Учень / учениця самостійно: уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого; прогнозує подальший розвиток певних явищ; переносить раніше засвоєні знання й уміння в нову ситуацію; помічає і формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості; усвідомлює будову предмета вивчення; робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення; спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ. Розвиток логічного мислення. Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань. Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p>
Естетико-етичні	<p>Учень / учениця помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність власних вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності цим нормам; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини; усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>Виховання моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учнів. Удосконалення почуття прекрасного в явищах мови, природи, мистецтві, у вчинках і звершеннях людей. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності. Вправлення в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>

9-й клас
(105 год., 3 год. на тиждень)
(4 год. – резерв годин для використання на розсуд вчителя)

Мовленнєва змістова лінія
(26 годин)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1		<p>Відомості про мовлення Повторення й узагальнення вивченого про мовлення. Вимоги до мовлення. Мовленнєва ситуація. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, вивчальне й критичне; читання (ознайомлювальне, вивчальне й переглядове). Стилi, типи мовлення (повторення). Жанри мовлення: доповідь, тези прочитаного, конспект почутого, заява, автобіографія, резюме.</p>	<p>Учень / учениця: систематизує вивчені відомості про види, форми мовлення, види мовленнєвої діяльності, різновиди аудіювання, читання, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування, її складники, основні правила спілкування; аналізує тексти вивчених типів, стилів і жанрів мовлення.</p>	<p>Удосконалення та закріплення знань про види, форми мовленнєвої діяльності. Корекція розумових операцій аналізу, класифікації, узагальнення. Розвиток слухового сприймання, слухової уваги. Закріплення умінь аналізувати текст, самостійно визначати його тип, стиль і жанр. Розвиток умінь та навичок висловлюватись виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів, аргументувати висловлені тези, дотримуватись норм літературної мови. Удосконалення навичок мовленнєвої культури та мовленнєвого етикету у процесі комунікації.</p>

2	<p>Види робіт <u>Сприймання чужого мовлення:</u></p> <p>1 Аудіювання (слухання-розуміння) Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Читання мовчки і вголос Читання мовчки текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Різновиди читання (ознайомлювальне, вивчальне) (повторення). Сприймання на слух текстів, які містять прямо не виражену спонукальну інформацію. Переглядове читання (практично).</p>	<p>Учень / учениця: розуміє зміст, тему й основну думку висловлень інших людей з одного прослуховування (тривалість звучання художніх текстів обсягом 800-900 слів 8-9 хв., інших стилів обсягом 700-800 слів – 7-8 хв.); користується різними видами аудіювання (ознайомлювальним, вивчальним, критичним) залежно від мовленнєвої ситуації, адекватно сприймаючи основну думку висловлення, особливості його будови й мовного оформлення; визначає причиново-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в складніших за сприйняттям порівняно з попередніми класами прослуханих текстах; складає план, конспект почутого; оцінює почуте висловлення (його зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень / учениця: читає мовчки незнайомий текст (швидкість читання – 140-270 слів за хв.), складніший і більший за обсягом, ніж у попередніх класах; розуміє й осмислює зміст прочитаного; користується залежно від мовленнєвої ситуації відомими різновидами читання, зокрема переглядовим (розпізнає смислові групи слів у тексті на основі заголовка, ключових слів, малюнків, початкових фраз абзацу, виділяє й узагальнює факти в процесі читання, прогнозує зміст ще не прочитаної частини; переглядає тексти, більші за обсягом, ніж у попередніх класах, швидко знаходячи в них указані вчителем елементи тексту (розділові знаки, слова, частини тексту, виділені</p>	<p>Розвиток слухового сприймання, слухової пам'яті, слухової уваги, уміння утримувати в пам'яті зміст прослуханого тексту. Розвиток розуміння змісту, теми і основної думки висловлювання, виражально-зображувальних засобів прослуханого твору, встановлення причиново-наслідкових зв'язків. Розвиток умінь складати план почутого тексту: визначати тему, його заголовок, основні частини, введення до нього елементів опису чи міркувань. Розвиток уявлення під час слухання та сприймання текстів. Розвиток умінь давати оцінку прослуханому. Активізація та стимулювання зв'язного мовлення у процесі вираження оцінки прослуханого, власних суджень, думок.</p> <p>Розвиток усіх функцій і операцій, що забезпечують нормальну взаємодію аналізаторних систем, які є основою повноцінного розвитку читання як однієї з форм писемного виду мовленнєвої діяльності. Розвиток розуміння прочитаного. Розвиток операції ймовірного прогнозування (уміння передбачати останнє слово рядка у віршах або останнє слово речення; уміння передбачати декілька слів, пов'язаних спільним змістом; останнього складу у словах різної структури). Вдосконалення умінь користуватися опорою на уявлення про артикуляційні та акустичні ознаки мовних одиниць під час читання мовчки.</p>
---	---	--	--

		<p>Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів, жанрів мовлення (також різноманітних жанрів фольклору, вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення).</p>	<p>спеціальними шрифтами, цифри, виноски, кількість абзаців, довгих речень, певний розділ чи підрозділ тощо); знаходить у тексті аргументи, використані для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо не виражену спонукальну інформацію; складає план, тези як способи запису прочитаного; оцінює прочитане (зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень / учениця: виразно читає вголос знайомі, складніші за сприйняттям порівняно з попередніми класами, і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, мовного оформлення, авторський задум; оцінює прочитаний вголос текст (його зміст, форму, будову й мовне оформлення);</p>	<p>Корекція зорового сприймання, пам'яті, контролю. Розвиток умінь складати план прочитаного тексту з метою запису: визначати тему, його заголовки, основні тези. Вправляння в умінні оцінювати прочитаний текст та висловлювати своє ставлення до прочитаного.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок. Розвиток зорових та слухових функцій та операцій, що входять до навички читання: увага, сприймання, контроль, пам'ять на графемному матеріалі. Корекція операцій ймовірного прогнозування, слухового контролю під час читання уголос. Розвиток та удосконалення орфоепічних норм мовлення. Корекція темпо-ритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання, інтонації відповідно до жанрів та стилів мовлення. Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного.</p>
3		<p>Відтворення тексту: <i>Перекази</i> за складним планом. Говоріння: Стислі перекази текстів наукового й публіцистичного стилів.</p>	<p>Учень / учениця: переказує (усно й письмово) докладно, вибірково й стисло тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, дотримуючись композиції,</p>	<p>Розвиток навичок монологічного мовлення: аналізу події, ситуації, про які йдеться у тексті, умінь визначати головну думку; планувати вислів; виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів.</p>

		<p>Вибірковий переказ тексту художнього стилю.</p> <p>Письмо:</p> <p>Вибіркові перекази текстів наукового й художнього стилів (на основі декількох джерел). Докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням.</p>	<p>мовних, стильових особливостей прослуханих і прочитаних текстів художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу – 300-350 слів, стислого й вибіркового – у 1,5-2 рази більше), за самостійно складеним складним планом; оцінює текст (його зміст, форму, мовне оформлення й авторський задум).</p>	<p>Корекція темпо-ритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання, інтонації відповідно до жанрів та стилів мовлення.</p> <p>Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного.</p> <p>Розвиток писемної форми монологічного мовлення: докладний переказ з творчим завданням.</p> <p>Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання.</p>
4		<p><u>Створення власних висловлень:</u></p> <p>Діалогічне мовлення:</p> <p>Говоріння й письмо</p> <p><i>Діалог</i>, складений відповідно до запропонованої ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість), обговорення самостійно обраної теми, розігрування діалогу.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>складає, розіграє усний і письмовий діалог (орієнтовно 12-14 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стислисть, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо), додаючи або замінюючи окремі репліки діалогу відповідно до зміненої ситуації спілкування;</p> <p>обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту позицію щодо обговорення її, знаходячи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, також і з власного життєвого досвіду, змінюючи власну думку в разі незаперечних контраргументів;</p> <p>використовує репліки для стимулювання й підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; дотримуючись норм української літературної мови;</p> <p>оцінює висловлення (його зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p>	<p>Розвиток навички діалогічного мовлення: створювати вислови, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів в усній і письмовій формі.</p> <p>Корекція усного мовлення: навичок зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації.</p> <p>Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, навичок використання норм української літературної мови. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, уміння застосовувати набуті мовні знання під час створення мовленнєвої ситуації.</p> <p>Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання.</p>

		<p>Монологічне мовлення: <i>Твори</i> за складним планом.</p> <p>Говоріння: Твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему. Дповідь на основі двох-трьох джерел на морально-етичну або суспільну теми в публіцистичному стилі.</p> <p>Письмо: Твір в публіцистичному стилі мовлення на морально-етичну тему. Тези прочитаного (художнього твору, публіцистичної чи науково-пізнавальної статей). Конспект почутого науково-навчального тексту. <i>Ділові папери.</i> Заява. Автобіографія. Резюме.</p>	<p>Учень / учениця: складає усні й письмові твори, тези, доповідь, конспект почутого, заяву, автобіографію, резюме, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, будуючи в логічній послідовності за самостійно складеним простим або складним планом, добираючи мовні засоби відповідно до задуму висловлення, стилю й жанру мовлення; добирає й систематизує з різних джерел (довідкової й художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо) матеріал для творів; робить узагальнення й висновки; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові й мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Розвиток навички монологічного мовлення: створювати вислови, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів в усній і письмовій формі; дотримуватись теми висловлювання. Вдосконалення умінь встановлювати та передавати причиново-наслідкові зв'язки в залежності від ситуації. Розвиток слухової, зорової уваги до власних та чужих висловлювань, наявних недоліків, умінь самостійно їх виправляти. Корекція розумових операцій (узагальнення, аналіз, уміння робити умовиводи, логічне мислення) у процесі планування та створення висловлювань. Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання. Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, етикету, навичок використання норм української літературної мови. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Виступ проблемного характеру на літературну тему (література); цитатний план, тези літературно-критичних статей, окремих розділів їх і розділів підручників (література, історія, географія та ін.).</p>				

Мовна змістова лінія
(75 годин + 4 години резерву)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
-------	-----------------	-----------------------------	--	---

1	1	<p>Вступ Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови.</p>	<p>Учень / учениця: усвідомлює здійснення процесу й результату розвитку української мови в ході історичного становлення українського суспільства та його культури, місце української мови серед інших мов; визначає функції мови в житті суспільства.</p>	<p>Розвиток розуміння значення мови як засобу спілкування, її багатства, культури. Виховання поважного ставлення до української мови як найважливішого надбання народу, мовних норм, мовленнєвої культури; значення і місце мови серед інших мов.</p>
2	8	<p>Повторення вивченого у 8 класі. Просте неускладнене речення Правопис. Основні правила правопису (за вибором учителя).</p>	<p>Учень / учениця: знаходить у тексті просте речення й розрізняє його види; визначає його істотні ознаки; правильно ставить розділові знаки в простому реченні й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; складає усні й письмові висловлення на самостійно визначену соціокультурну тему, використовуючи вивчені виражальні можливості мовних засобів простого речення.</p>	<p>Систематизація знань про речення. Удосконалення умінь визначати в тексті просте речення. Корекція розумових операцій (аналізу, розрізнення) під час виділення речення з тексту та визначення його істотних ознак.</p>
3	10	<p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ (продовження) Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами Однорідні члени речення (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Поширені і непоширені однорідні члени речення. Сміслові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні і неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами (повторення й поглиблення).</p>	<p>Учень / учениця: знаходить речення з однорідними членами (непоширеними й поширеними), із узагальнювальними словами, різними рядами однорідних членів у межах одного речення; розрізняє однорідні і неоднорідні члени речення; визначає смислові відношення між однорідними членами речення; правильно ставить розділові знаки при однорідних членах речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; правильно інтонує речення з однорідними членами;</p>	<p>Формування умінь диференціювати поняття синтаксис, пунктуація, однорідні і неоднорідні члени речення. Розвиток умінь виділяти просте ускладнене речення, однорідні члени речення. Розвиток правильної інтонації перерахування в реченні з однорідними членами. Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків при однорідних членах речення в простих ускладнених реченнях, вживання і написання узагальнювальних слів. Закріплення навички написання вивчених орфограм.</p>

	<p>Правопис. Кома між однорідними членами речення. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: <i>Культура мовлення.</i> Правильна будова речень із сполучниками не лише.., а й..; як..., так і.. Інтонація речень з однорідними членами (зокрема із узагальнювальними словами).</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Ряди різних за характером слів у ролі однорідних членів речення як засіб художньої виразності (література).</p>	<p>аналізує й оцінює виражальні можливості речень з однорідними членами в різних стилях мовлення; конструює речення, до складу яких входять однорідні члени з різними типами зв'язку між ними, зокрема з парними сполучниками, узагальнювальними словами при однорідних членах; будує висловлення в різних стилях мовлення, використовуючи виражальні можливості речень з однорідними членами в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні речень. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до їх видів та стилів.</p>
--	--	---	--

4	8	<p>Речення із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Звертання непоширені і поширені. Риторичне звертання. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням.</p> <p>Правопис. Розділові знаки при звертанні й вставних словах.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення. Використання звертань і вставних слів (словосполучень, речень) для передачі ставлення до адресата. Синонімічність вставних слів і речень у тексті. Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання риторичних звертань у художньому творі (література). Використання вставних слів для зв'язку частин наукового тексту (математика, фізика, історія та ін.)</p>	<p>Учень / учениця: знаходить і розрізняє звертання, вставні слова (словосполучення, речення) у реченні; аналізує й оцінює виражальні можливості речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) у тексті; правильно визначає в тексті риторичні звертання й усвідомлює стилістичну роль їх; ставить розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях), обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила; конструює та інтонує правильно речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями); використовує виражальні можливості речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Розвиток умінь виділяти речення і звертанням, вставними словами. Розвиток умінь диференціювати звертання та вставні слова (словосполучення, речення) у реченні. Розвиток умінь визначати в тексті риторичні звертання. Розвиток правильної інтонації в реченні зі звертанням, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків при написанні речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Закріплення навички написання вивчених орфограм. Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні речень. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до їх видів та стилів.</p>
5	18	<p>Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення (також уточнювальні).</p> <p>Правопис. Розділові знаки при відокремлених й уточнювальних членах речення.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p>	<p>Учень / учениця: знаходить відокремлені й уточнювальні члени в реченні; правильно розставляє розділові знаки при відокремлених і уточнювальних членах речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє допущені пунктуаційні й граматичні помилки; правильно інтонує речення з відокремленими й уточнювальними членами речення;</p>	<p>Формування знань про відокремлення в реченні. Розвиток умінь виділяти відокремлені й уточнювальні члени в реченні. Розвиток правильної інтонації речення з відокремленими й уточнювальними членами. Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків при відокремлених і уточнювальних членах речення.</p>

		<p>Культура мовлення й стилістика. Правильна будова речень із дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами. Інтонація речень із відокремленими й уточнювальними членами. Синонімічність простих речень із відокремленими членами й складних речень.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Відокремлення як засіб художнього зображення (література); використання конструкцій із відокремленням у текстах наукового стилю (історія, географія, фізика, література та ін.).</p>	<p>аналізує й оцінює виражальні можливості речень із відокремленими й уточнювальними членами в текстах різних стилів; будує висловлення в публіцистичному й науковому стилях, використовуючи виражальні можливості речень із відокремленими й уточнювальними членами речення в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Закріплення навички написання вивчених орфограм. Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні речень. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до видів та стилів тексту.</p>
6	8	<p>Пряма й непряма мова (повторення й поглиблення). Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. Синонімічність різних способів передачі прямої мови. Інтонація речень із прямою мовою, діалогом.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Мова персонажа в діалозі та словах автора (література).</p>	<p>Учень /учениця: усвідомлює поняття «пряма й непряма мова» як способи передачі чужого мовлення; знаходить речення з прямою й непрямою мовою, з цитатами, репліками діалогу; визначає їх особливості, виражальні можливості; будує речення з прямою мовою й замінює їх непрямою мовою; створює й розігрує діалог на самостійно обрану тему; правильно ставить розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; порівнює виражальні можливості різних способів передачі прямої мови; складає усні й письмові висловлення на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості речень із прямою й непрямою мовою, діалогів;</p>	<p>Удосконалення знань про пряму і непряму мову. Розвиток умінь виділяти речення з прямою й непрямою мовою, з цитатами, репліками діалогу. Формування навички розуміння та побудови безособових речень з прямою мовою. Розвиток умінь створювати діалог. Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків при написанні прямої мови, цитати, діалогу. Закріплення навички написання вивчених орфограм. Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні висловлювань. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

				Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до їх видів та стилів.
7	12	<p>Складне речення й ознаки його. Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язком, будова й засоби зв'язку в ньому. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.</p> <p>Правопис. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Інтонація складносурядного речення. Синонімічність складносурядних речень із різними сполучниками, а також складносурядного речення й простих речень.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Опис у художньому творі (література).</i></p>	<p>Учень /учениця: розрізняє структурні відмінності простих і складних речень, складних речень із сурядним і підрядним зв'язком; знаходить у тексті складносурядні речення, встановлює смислові зв'язки між його частинами; визначає види складних речень (сполучникові й безсполучникові), засоби зв'язку між частинами речення у складному, межі частин у складному реченні, кількість граматичних основ у ньому; розмежує складносурядні речення й прості речення, ускладнені однорідними членами; правильно ставить розділові знаки між частинами складносурядного речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; аналізує й оцінює виражальні можливості складносурядних речень та інших синонімічних конструкцій; складає речення й тексти різних стилів, використовуючи виражальні можливості складносурядних речень і потрібні за змістом сполучники сурядності;</p>	<p>Формування умінь розрізняти структуру прості та складні речення, складні речення із сурядним і підрядним зв'язком.</p> <p>Формування умінь виділяти у тексті складносурядні речення.</p> <p>Формування навички використання сполучників для сурядного та підрядного зв'язку у складному реченні.</p> <p>Удосконалення навички визначати смислові та граматичні зв'язки між частинами складносурядного речення.</p> <p>Формування орфографічної навички щодо розділових знаків при написанні складносурядного речення.</p> <p>Вправлення у виявленні та аналізі правописних, дисграфічних помилок.</p> <p>Закріплення навички написання вивчених орфограм.</p> <p>Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні висловлювань.</p> <p>Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p> <p>Закріплення умінь складати речення й тексти та використовувати виражальні засоби речень відповідно до їх видів та стилів.</p>
8	10	<p>Повторення й систематизація вивченого Слово як предмет вивчення. Мовні аспекти вивчення речення (порядок слів у реченні, граматична основа, види речень).</p> <p>Правопис.</p>	<p>Учень /учениця: аналізує й систематизує вивчені в шкільному курсі мовні поняття й правила; виділяє в них подібне та узагальнює його; здійснює самоконтроль за результатами навчальних досягнень.</p>	<p>Удосконалення та систематизація знань, умінь і навичок з вивчених понять і правил, правильне використання їх у всіх видах мовленнєвої діяльності.</p> <p>Удосконалення навички написання засвоєних орфограм.</p>

	Орфографія. Пунктуація.		Розвиток самоконтролю за виконаними діями та навчальними досягненнями. Розвиток розумових операцій аналізу, узагальнення, контролю під час виконання підсумкових завдань.
--	-------------------------	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Державні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлень учнів		
Я і українська мова й література.	Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови.	«Спочатку було Слово...», «Чари рідного слова».	Учень /учениця: сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає та використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу; усвідомлює роль морально-етичних норм; готовий і здатний застосовувати їх стосовно дорослих і ровесників у школі,	Розвиток мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи почутих відомостей з метою комунікації. Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовнорухових можливостей у процесі розповіді та переказів про Україну. Вправління у правильному називанні національних звичаїв, свят, професій, розповіданні віршів, прислів'їв про Україну, про українську мову тощо. Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій. Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї. Виховання патріотизму, любові до рідної країни, людей, її природи, суспільних та культурних явищ, багатств літератури, музики та цінування історичних надбань суспільства.
Я і Батьківщина, національна історія і культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин).	Україна, її географічне положення, природні багатства. Природа різних регіонів України. Україна – від часів Київської Русі до сучасності. Український національний характер.	«Я вірю в майбутнє твоє, Україно!». «Історична доля мого рідного народу».		
Я і мистецтво (традиційне й професійне).	Основні галузі господарства: ремесла й народні художні промисли. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури. Найвидатніші постаті вітчизняної й світової культури.	«Мистецтво творить особистість». «Видатні українці»		

Я і ти (члени родини, друзі, товариші).	Забезпечення спадкоємності поколінь. Збереження сімейних цінностей, реліквій, ідеалів.	«Яке дерево, такі його квіти; які батьки, такі й діти»,	позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.
Я і ми (класний колектив, народ, людство).	Культурогенна форма життєдіяльності сучасної сім'ї.	«Найвища краса – краса вірності» (Олесь Гончар). «Береться мудрість не із заповітів», «Раз добром нагріте серце вік не прохолоне».	
Я як особистість	Життєвий і професійний вибір особистості.	«У світі професій», «Громадянська позиція», «Молодь і сучасність», «Найважче – це творення самого себе».	

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних умінь	Державні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організаційно-контрольні	Учень /учениця: усвідомлює і визначає <i>мотив</i> і <i>мету</i> власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.	Розвиток умінь визначати мотив і мету власної діяльності, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи. Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану. Вправляння в умінні оцінювати здобуті результати діяльності. Розвиток умінь висловлювати результати виконаних робіт (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).

<p>Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)</p>	<p>Учень /учениця самостійно: аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію; моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення, умовиводи у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті. Вправління в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з готовою інформацією. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі моделювання розповідей.</p>
<p>Творчі</p>	<p>Учень /учениця самостійно: уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого; прогнозує подальший розвиток певних явищ; переносить раніше засвоєні знання й уміння в нову ситуацію; помічає й формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості; усвідомлює будову предмета вивчення; робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення; спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ. Розвиток умінь використовувати засвоєні знання й уміння в нових ситуаціях. Розвиток логічного мислення, умінь фантазувати. Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань. Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p>
<p>Естетико-етичні</p>	<p>Учень /учениця: помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p>	<p>Виховання моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учнів.</p>

	<p>критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини; усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>Удосконалення почуття прекрасного в явищах мови, природи, мистецтві, у вчинках і звершеннях людей. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності. Вправляння в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>
--	---	---

10-й клас

(105 год., 3 год. на тиждень)

(4 год. – резерв годин для використання на розсуд вчителя)

Мовленнєва змістова лінія

(18 годин)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1		<p>Відомості про мовлення Повторення й узагальнення вивченого про мовлення. Вимоги до мовлення. Мовленнєва ситуація. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, вивчальне й критичне; читання (ознайомлювальне, вивчальне й переглядове). Стилї, типи мовлення (повторення).</p>	<p>Учень /учениця: систематизує вивчені відомості про види, форми мовлення, види мовленнєвої діяльності, різновиди аудіювання, читання, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування, її складники, основні правила спілкування; аналізує тексти вивчених типів, стилів і жанрів мовлення.</p>	<p>Удосконалення та закріплення знань про види, форми мовленнєвої діяльності. Корекція розумових операцій аналізу, класифікації, узагальнення. Розвиток слухового сприймання, слухової уваги. Закріплення умінь аналізувати текст, самостійно визначати його тип, стиль і жанр. Розвиток умінь та навичок висловлюватись виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів, аргументувати висловлені тези, дотримуватися норм літературної мови.</p>

	Жанри мовлення: доповідь, тези прочитаного, конспект почутого, ваява, автобіографія, резюме.		Вдосконалення навичок мовленнєвої культури та мовленнєвого етикету у процесі комунікації.
2	<p>Види робіт <u>Сприймання чужого мовлення:</u></p> <p>Аудіювання (слухання-розуміння) Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Читання мовчки і вголос Читання мовчки текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Різновиди читання (ознайомлювальне, вивчальне) (повторення). Сприймання на слух текстів, які містять прямо не виражену спонукальну інформацію. Переглядове читання (практично).</p>	<p>Учень /учениця: розуміє зміст, тему й основну думку висловлень інших людей з одного прослуховування (тривалість звучання художніх текстів обсягом 800-900 слів 8-9 хв., інших стилів обсягом 700-800 слів – 7-8 хв.); користується різними видами аудіювання (ознайомлювальним, вивчальним, критичним) залежно від мовленнєвої ситуації, адекватно сприймаючи основну думку висловлення, особливості його будови й мовного оформлення; визначає причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в складніших за сприйняттям порівняно з попередніми класами прослуханих текстах; складає план, конспект почутого; оцінює почуте висловлення (його зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень /учениця: читає мовчки незнайомий текст (швидкість читання – 140-270 слів за хв.), складніший і більший за обсягом, ніж у попередніх класах; розуміє й осмислює зміст прочитаного; користується залежно від мовленнєвої ситуації відомими різновидами читання, зокрема переглядовим (розпізнає смислові групи слів у тексті на основі заголовка, ключових слів, малюнків, початкових фраз абзацу, виділяє й узагальнює факти в процесі читання, прогнозує зміст ще не прочитаної частини; переглядає тексти, більші за</p>	<p>Розвиток слухового сприймання, слухової пам'яті, слухової уваги, уміння утримувати в пам'яті зміст прослуханого тексту. Розвиток розуміння змісту, теми і основної думки висловлювання, виражально-зображувальних засобів прослуханого твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток умінь складати план, конспект почутого тексту: визначати тему, його заголовок, основні частини, введення до нього елементів опису чи міркувань. Розвиток уявлення під час слухання та сприймання різних текстів. Розвиток умінь давати оцінку прослуханому. Активізація та стимулювання зв'язного мовлення у процесі вираження оцінки прослуханого, власних суджень, думок.</p> <p>Розвиток усіх функцій і операцій, що забезпечують нормальну взаємодію аналізаторних систем, які є основою повноцінного розвитку читання як однієї з форм писемного виду мовленнєвої діяльності. Розвиток умінь читати мовчки, розуміння прочитаного. Розвиток операції ймовірного прогнозування (уміння передбачати останнє слово рядка у віршах або останнє слово речення; уміння передбачати декілька слів, пов'язаних</p>

		<p>Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів, жанрів мовлення (також різноманітних жанрів фольклору, вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення).</p>	<p>обсягом, ніж у попередніх класах, швидко знаходячи в них указані вчителем елементи тексту (розділові знаки, слова, частини тексту, виділені спеціальними шрифтами, цифри, виноски, кількість абзаців, довгих речень, певний розділ чи підрозділ тощо); знаходить у тексті аргументи, використані для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо не виражену спонукальну інформацію; складає план, тези як способи запису прочитаного; оцінює прочитане (зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень /учениця: виразно читає вголос знайомі, складніші за сприйняттям порівняно з попередніми класами, і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, мовного оформлення, авторський задум; оцінює прочитаний вголос текст (його зміст, форму, будову й мовне оформлення);</p>	<p>спільним змістом; останнього складу у словах різної структури). Корекція зорового сприймання, пам'яті, контролю.</p> <p>Розвиток умінь складати план прочитаного тексту з метою запису: визначати тему, його заголовки, основні тези. Вправляння в умінні оцінювати прочитаний текст та висловлювати своє ставлення до прочитаного.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок, орфоепічних норм мовлення під час читання. Розвиток операцій прогнозування, слухового контролю під час читання уголос. Розвиток навички виразного читання: уміння передавати за допомогою інтонації: настрої, стан, характер персонажів; чітко та виразно декламувати вивчені напам'ять твори. Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного доступними фразами.</p>
3		<p>Відтворення тексту:</p> <p><i>Перекази</i> за складним планом. Говоріння: Стислі перекази текстів наукового й публіцистичного стилів.</p>	<p>Учень /учениця: переказує (усно й письмово) докладно, вибірково й стисло тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей</p>	<p>Розвиток навичок монологічного мовлення: аналізу події, ситуації, про які йдеться у тексті, умінь визначати головну думку; планувати вислів; виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів. Корекція темпо-ритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання,</p>

	<p>Вибірковий переказ тексту художнього стилю .</p> <p>Письмо: Вибіркові перекази текстів наукового й художнього стилів (на основі декількох джерел). Докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням.</p>	<p>прослуханих і прочитаних текстів художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу – 300-350 слів, стислого й вибіркового – у 1,5-2 рази більше), за самостійно складеним складним планом; оцінює текст (його зміст, форму, мовне оформлення й авторський задум).</p>	<p>інтонації відповідно до жанрів та стилів мовлення. Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного. Розвиток писемної форми монологічного мовлення: переказ тексту з творчим завданням. Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання.</p>
4	<p>Створення власних висловлень: Діалогічне мовлення: Говоріння й письмо <i>Діалог</i>, складений відповідно до запропонованої ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість), обговорення самостійно обраної теми, розігрування діалогу.</p> <p>Монологічне мовлення: <i>Твори</i> за складним планом.</p>	<p>Учень /учениця: складає, розіграє усний і письмовий діалог (орієнтовно 12-14 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо), додаючи або замінюючи окремі репліки діалогу відповідно до зміненої ситуації спілкування; обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту позицію щодо обговорення її, знаходячи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, також і з власного життєвого досвіду, змінюючи власну думку в разі незаперечних контраргументів; використовує репліки для стимулювання й підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; дотримуючись норм української літературної мови; оцінює висловлення (його зміст, форму, будову й мовне оформлення).</p> <p>Учень /учениця: складає усні й письмові твори, тези, доповідь, конспект почутого, заяву,</p>	<p>Розвиток навички діалогічного мовлення: створювати вислови, виражати зміст ситуацій чи подій за допомогою мовних засобів в усній і письмовій формі. Корекція усного мовлення: навичок зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації. Розвиток умінь обирати аспект запропонованої теми, аргументовано її обговорювати. Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, навичок використання норм української літературної мови. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, уміння застосовувати набуті мовні знання під час створення мовленнєвої ситуації. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання.</p> <p>Розвиток навички монологічного мовлення:</p>

	<p>Говоріння: Твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему. Доповідь на основі двох-трьох джерел на морально-етичну або суспільну теми в публіцистичному стилі.</p> <p>Письмо: Твір в публіцистичному стилі мовлення на морально-етичну тему. Тези прочитаного (художнього твору, публіцистичної чи науково-пізнавальної статей). Конспект почутого науково-навчального тексту. <i>Ділові папери.</i> Заява. Автобіографія. Резюме.</p>	<p>автобіографію, резюме, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, будуючи в логічній послідовності за самостійно складеним простим або складним планом, добираючи мовні засоби відповідно до задуму висловлення, стилю й жанру мовлення; добирає й систематизує з різних джерел (довідкової й художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо) матеріал для творів; робить узагальнення й висновки; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові й мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>зв'язного мовлення, планування вислову; розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді. Вправління в створенні усних та письмових текстів, дотримуючись послідовності викладу думки. Розвиток умінь творчо переказувати текст в усній і письмовій формі. Корекція розумових операцій (узагальнення, аналіз, уміння робити умовиводи, логічне мислення) у процесі планування та створення висловлювань. Корекція орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання. Корекція та удосконалення орфоепічних норм мовлення, етикету, навичок використання норм української літературної мови. Розвиток слухової, зорової уваги до власних та чужих висловлювань, наявних недоліків, умінь самостійно їх виправляти. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Виступ проблемного характеру на літературну тему (література); цитатний план, тези літературно-критичних статей, окремих розділів їх і розділів підручників (література, історія, географія та ін.).</p>			

Мовна змістова лінія
(83 години + 4 години резерву)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
-------	-----------------	-----------------------------	--	---

1	1	<p>Вступ Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови.</p>	<p>Учень /учениця: усвідомлює здійснення процесу й результату розвитку української мови в ході історичного становлення українського суспільства та його культури, місце української мови серед інших мов; визначає функції мови в житті суспільства.</p>	<p>Формування розуміння ролі і місця мови як засобу спілкування, вираження думок, в збереженні духовних, культурних, історичних надбань народу. Виховання поважного ставлення до української мови, мовних норм, мовленнєвої культури; значення і місце мови серед інших мов.</p>
2	8	<p>Повторення вивченого у 9 класі. Просте неускладнене й ускладнене речення <i>Правопис.</i> Основні правила правопису (за вибором учителя).</p>	<p>Учень /учениця: знаходить у тексті просте речення й розрізняє його види; визначає його істотні ознаки; правильно ставить розділові знаки в простому реченні й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; складає усні й письмові висловлення на самостійно визначену соціокультурну тему, використовуючи вивчені виражальні можливості мовних засобів простого речення.</p>	<p>Систематизація знань про речення. Удосконалення умінь визначати в тексті просте речення. Корекція розумових операцій (аналізу, розрізнення) під час виділення речення з тексту та визначення його істотних ознак. Закріплення орфографічної навички написання розділових знаків в реченні. Розвиток умінь висловлювати власні міркування щодо написання орфограм. Удосконалення навички створювати усне і письмове висловлювання.</p>
3	18	<p>Складнопідрядне речення, його будова й засоби зв'язку в ньому. Підрядні сполучники й сполучні слова в складнопідрядних реченнях. Основні види складнопідрядних речень: з означальними, з'ясувальними, обставинними підрядними частинами (способу дії й ступеня, порівняння, місця, часу, причини, наслідку, мети, умови, допусту). Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами.</p>	<p>Учень /учениця: знаходить у тексті складнопідрядне речення з однією й кількома підрядними частинами; визначає головну й підрядну частини, види складнопідрядних речень, істотні ознаки їх, межі головної й підрядної частин, кількість частин; класифікує складнопідрядні речення за значенням і будовою, засобами зв'язку в них; розрізняє сполучники й сполучні слова; правильно ставить коми між частинами складнопідрядного речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; правильно інтонує складнопідрядні речення;</p>	<p>Розвиток умінь виділяти складнопідрядне речення. Розвиток умінь визначати головну і підрядну частини складнопідрядного речення. Розвиток правильної інтонації складнопідрядного речення. Корекція розумових операцій: аналіз, синтез, розрізнення, класифікація, порівняння у процесі написання складнопідрядних речень. Формування орфографічної навички написання розділових знаків в складнопідрядних реченнях. Закріплення навички написання вивчених орфограм. Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні,</p>

		<p>Правопис. Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення.</p> <p>Розділові знаки в складнопідрядному реченні з кількома підрядними частинами.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. Синонімічність сполучникових складних, складнопідрядних і простих речень із відокремленими членами. Інтонація складнопідрядного речення.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Роль складнопідрядних речень у визначенні понять у текстах наукового й публіцистичного стилів.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Наукові визначення, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між явищами (історія, географія, хімія, біологія, математика, фізика).</p>	<p>аналізує й порівнює виражальні можливості складнопідрядних речень та інших синонімічних конструкцій у текстах різних стилів;</p> <p>конструює складнопідрядні речення різних видів і вводить їх у тексти різних стилів;</p> <p>складає усні й письмові висловлення на соціокультурну тему різних стилів, використовуючи в них виражальні можливості складнопідрядних речень.</p>	<p>дисграфічні помилки при написанні складнопідрядних речень.</p> <p>Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p> <p>Закріплення умінь використовувати виражальні засоби складнопідрядних речень у процесі створення висловів.</p>
4	13	<p>Безсполучникове складне речення. Смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення.</p> <p>Правопис. Розділові знаки в безсполучникових реченнях..</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p>	<p>Учень /учениця:</p> <p>знаходить у тексті безсполучникові складні речення;</p> <p>визначає основні ознаки, смислові відношення між частинами безсполучникових складних речень;</p> <p>розмежовує безсполучникові складні речення й сполучникові (складносурядні й складнопідрядні);</p>	<p>Формування знань про безсполучникове складне речення.</p> <p>Розвиток умінь виділяти безсполучникові складні речення.</p> <p>Формування розуміння смислових відношень між частинами безсполучникових складних речень.</p> <p>Формування умінь диференціювати безсполучникові складні речення і сполучникові.</p>

		<p>Культура мовлення й стилістика. <i>Синонімічність сполучникових і безсполучникових складних речень і простих речень.</i></p> <p><i>Особливості інтонації безсполучникового складного речення.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Опис у художньому творі (література).</i></p>	<p>розрізняє види безсполучникових складних речень за характером синтаксичних і смислових зв'язків між простими реченнями);</p> <p>правильно інтонує безсполучникові складні речення;</p> <p>правильно ставить розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила;</p> <p>аналізує й порівнює виражальні можливості безсполучникових складних речень із синонімічними синтаксичними конструкціями в невеликих текстах розмовного, публіцистичного й художнього стилів;</p> <p>правильно будує безсполучникові складні речення з різними смисловими відношеннями між частинами їх; добирає до них синтаксичні синоніми;</p> <p>використовує виражальні можливості їх в усних і письмових висловленнях на певну соціокультурну тему.</p>	<p>Розвиток правильної інтонації безсполучникового складного речення.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків між частинами безсполучникового складного речення.</p> <p>Закріплення навички написання вивчених орфограм.</p> <p>Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні речень.</p> <p>Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p> <p>Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до видів та стилів тексту.</p> <p>Розвиток синтаксичної синонімії при створенні та використанні безсполучникових складних речень.</p>
5	13	<p>Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.</p> <p>Правопис. Розділові знаки в складному реченні з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Культура мовлення. <i>Синонімічність складних речень із простими.</i></p>	<p>Учень /учениця:</p> <p>знаходить у тексті складне речення з різними видами зв'язку;</p> <p>визначає його основні ознаки й будову;</p> <p>правильно розставляє в них розділові знаки й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила;</p> <p>розрізняє вивчені пунктуаційні правила;</p> <p>аналізує й зіставляє виражальні можливості складних речень із різними видами зв'язку й синонімічних конструкцій;</p> <p>будує складні речення з різними видами зв'язку;</p>	<p>Розвиток умінь виділяти складне речення з різними видами зв'язку; визначати основні ознаки й структурні складові.</p> <p>Розвиток навички побудови складних речень з різними видами зв'язку.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків при написанні складних речень.</p> <p>Закріплення навички написання вивчених орфограм.</p> <p>Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні речень.</p>

		<p>Міжпредметні зв'язки. Використання складних речень у художніх описах (література).</p>	<p>складає усні й письмові висловлення публіцистичного й наукового стилів, доцільно використовуючи виражальні можливості складних речень.</p>	<p>Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань. Закріплення умінь використовувати виражальні засоби речень відповідно до видів та стилів тексту. Розвиток та використання синтаксичної синонімії в усних та письмових висловлюваннях.</p>
6	8	<p>Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності <i>Повторення й узагальнення.</i> Текст і основні ознаки його. Будова тексту. Мікротема й абзац. Ключові слова в тексті й абзаці. Види й засоби міжфразового зв'язку. Актуальне членування у висловленні: відоме і нове. Правопис. Повторення вивчених розділових знаків у простому і складному реченнях. Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Засвоєння складних випадків слововживання.</i> <i>Синонімічність синтаксичних конструкцій.</i> Текст (риторичний аспект). <i>Оптимальне структурування абзаців і мікротем у висловленнях, що належать до різних типів, жанрів і стилів мовлення.</i></p>	<p>Учень /учениця: усвідомлює текст, його істотні ознаки й структурні особливості; визначає тему, основну думку тексту, виділяє ключові слова в тексті й тематичне речення в абзаці; визначає види й засоби міжфразового зв'язку, розподіляє текст на мікротеми, членує речення у висловленні на відоме і нове; розрізняє спільне і відмінне між мікротемою й абзацом; оцінює виражальні можливості текстів різних типів і стилів; конструює невеликі тексти на певну тему, доцільно розподіляючи їх на мікротеми й абзаци відповідно до комунікативного задуму, використовуючи членування речень на відоме і нове для забезпечення оптимальної зв'язності текстів; використовує виражальні можливості текстів різних типів, стилів і жанрів у власному усному й писемному мовленні.</p>	<p>Удосконалення навички аналізу тексту за змістом і структурою. Розвиток умінь висловлювати міркування щодо змісту тексту: тематика, стиль, мікротеми, ключові слова. Розвиток навички монологічного усного і писемного мовлення: створювати висловлювання на задану тематику, виражати зміст ситуації чи події за допомогою мовних засобів; уведення у розповідь речень з відомим і новим змістом. Розвиток синтаксичної синонімії. Удосконалення навички виразного мовлення: уміння передавати за допомогою інтонації: настрій, стан, характер персонажів. Закріплення навички написання вивчених орфограм. Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні простих і складних речень. Корекція зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

7	22	<p>Повторення й систематизація вивченого Слово як предмет вивчення. Мовні аспекти вивчення речення (порядок слів у реченні, граматична основа, види речень). Правопис. Орфографія. Пунктуація.</p>	<p>Учень /учениця: аналізує й систематизує вивчені в шкільному курсі мовні поняття й правила; виділяє в них подібне та узагальнює його; здійснює самоконтроль за результатами навчальних досягнень.</p>	<p>Удосконалення та систематизація знань, умінь і навичок з вивчених понять і правил, правильне використання їх у всіх видах мовленнєвої діяльності. Удосконалення навички написання засвоєних орфограм. Розвиток самоконтролю за виконаними діями та навчальними досягненнями. Розвиток розумових операцій аналізу, узагальнення, контролю під час виконання підсумкових завдань.</p>
---	----	--	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Державні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань		
<p>Я і українська мова й література.</p> <p>Я і Батьківщина (її природа, історія).</p> <p>Я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).</p>	<p>Розвиток української мови. Письменники про українську мову. Природа різних регіонів України. Екологічний стан природи в Україні.</p> <p>Роль народних традицій, фольклорної творчості, художньої літератури у формуванні світогляду українців. Збагачення української культури духовними скарбами інших народів.</p>	<p>«Поспішаю у храм святого слова»</p> <p>«Я вірю в майбутнє твоє, Україно!»</p> <p>«На тернистих шляхах нації»</p> <p>«Покликання людини: пізнавати істину, творити добро, примножувати красу».</p>	<p>Учень (учениця): сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й</p>	<p>Розвиток мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи почутих відомостей з метою комунікації. Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовнорухових можливостей у процесі розповіді та переказів про Україну. Вправлення у правильному називанні національних звичаїв, свят, традицій, розповіданні віршів, прислів'їв, фольклорних</p>

<p>Я і мистецтво (традиційне й професійне)</p> <p>Я і ти (члени родини, друзі, товариші).</p> <p>Я як особистість</p>	<p>Архітектурна традиція на теренах України. Народна архітектура. Найвизначніші архітектурні споруди в Україні. Видатні українські архітектори.</p> <p>Традиційна родинна обрядовість (народження дитини, ім'я наречення, кумівство, весілля тощо) та її сучасна трансформація.</p> <p>Шляхи самопізнання й життєтворчості</p>	<p>«Чарівний дивосвіт мистецтва»</p> <p>«Як я розумію дружбу», «Хто для мене є взірцем?».</p> <p>Пізнай самого себе», «Мій професійний вибір».</p>	<p>історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p> <p>усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>	<p>творів про Україну, про українську мову тощо.</p> <p>Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій.</p> <p>Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї.</p> <p>Виховання патріотизму, любові до рідної країни, людей, її природи, суспільних та культурних явищ, багатств літератури, музики та цінування історичних надбань суспільства.</p> <p>Удосконалення навички мовленнєвої культури та мовленнєвого етикету.</p>
---	--	--	---	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних вмінь	Державні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Організаційно-контрольні</p>	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>:</p> <p>усвідомлює і визначає <i>мотив</i> і <i>мету</i> власної пізнавальної й життєтворчої діяльності;</p> <p>планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи;</p> <p>здійснює намічений план за допомогою дібраних <i>методів</i> і <i>прийомів</i>;</p> <p>оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.</p>	<p>Розвиток умінь визначати мотив і мету власної діяльності, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи.</p> <p>Розвиток умінь реалізовувати заплановану діяльність обраними методами та прийомами.</p> <p>Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану.</p> <p>Вправління в умінні оцінювати здобуті результати діяльності.</p> <p>Розвиток умінь висловлювати результати виконаних робіт (за допомогою вчителя</p>

		встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>:</p> <p>аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності;</p> <p>порівнює, узагальнює, конкретизує їх;</p> <p>робить висновки на основі спостережень;</p> <p>виділяє головне з-поміж другорядного;</p> <p>здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо);</p> <p>здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення;</p> <p>систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію;</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення, умовиводи у процесі отримання інформації та її обговорення.</p> <p>Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті.</p> <p>Вправління в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з готовою інформацією.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей).</p> <p>Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі моделювання розповідей.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>:</p> <p>уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого;</p> <p>прогнозує подальший розвиток певних явищ;</p> <p>переносить раніше засвоєні знання й уміння в нову ситуацію;</p> <p>помічає і формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості;</p> <p>усвідомлює будову предмета вивчення;</p> <p>робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми;</p> <p>добирає аргументи для його доведення;</p> <p>спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ.</p> <p>Розвиток умінь використовувати засвоєні знання й уміння в нових ситуаціях.</p> <p>Розвиток логічного мислення, умінь фантазувати.</p> <p>Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p>
Естетико-етичні	Учень (учениця)	Виховання моральних цінностей і орієнтирів

	<p>помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p> <p>критично оцінює відповідність власних вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності цим нормам;</p> <p>виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини;</p> <p>усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>особистості, моральної культури і культури поведінки учнів.</p> <p>Удосконалення почуття прекрасного в явищах мови, природи, мистецтві, у вчинках і звершеннях людей.</p> <p>Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності.</p> <p>Вправлення в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань.</p> <p>Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>
--	--	--

Програму підготувала: Трофименко Л.І., ст. н. сп. лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, к. пед. н.

Основа:

- Навчальна програма з української мови для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 29.05.2015 № 585) Укладачі: Г.Т.Шелехова, М.І.Пентилюк, В.І.Новосьолова, Т.Д.Гнаткович, Н.Б.Коржова, К.В.Таранік-Ткачук.

- Програми та рекомендації до розподілу програмного матеріалу загальноосвітніх навчальних закладів для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. – К.: – 2009. Програми підготували М.К.Шеремет (керівник), В.В.Тищенко, В.В.Тарасун та ін..